

Bijlage 2

Samenvatting ontvangen feedback consultatiebijeenkomst inzake het VN Verdrag handicap d.d. 20 april 2018

De volgende organisaties hebben deelgenomen:

- Coalitie voor Inclusie
- Ieder(in)
- Defence for Children
- Per Saldo
- Wij Staan op!
- Mind – Platform
- Stichting Mind Rights
- Inclusie verenigd/Terug naar de bossen
- LFB (belangenorganisatie voor en door mensen met een verstandelijke beperking).

De bijeenkomst is begeleid door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Prelabelle opmerking vanuit het ministerie van VWS (verslaglegging).

De deelnemers zijn in de gelegenheid gesteld om op hoofdlijnen hun visie op de conceptrapportage aan te geven. Dit samenvattende verslag is een weergave van hun opinies en opvattingen en deze zijn derhalve voor rekening van de deelnemers. Het verslag bevat geen commentaar van overheidswege.

Groep 1:

Deelnemers: Annemieke Goudsmit (Coalitie voor Inclusie), Jan Troost (Inclusie verenigd/Terug naar de bossen), Timo Veldman (Defence for children), Vincent Ohlrichs (Lfb), Thijs Hardick (Ieder(in)), Jenny Goldschmidt (later aangeschoven, Coalitie voor Inclusie)

Begeleiding: VWS.

Artikel 1. Doelstelling van het Verdrag (hierna: Verdrag), inclusief de introductie

- ⇒ BES-eilanden: er wordt onbegrip geuit over het feit dat het Verdrag niet van toepassing is op de BES, dat het zo werkt. De passage in de rapportage hierover is te passief en te juridisch geformuleerd.
- ⇒ Facultatief protocol: deze passage vindt men te kort door de bocht. Het kabinet neemt geen verantwoordelijkheid, vertoont uitstelgedrag en gaat er in de rapportage te makkelijk mee om.
- ⇒ Een aantal maal (waaronder in par. 20) staat dat de ‘regelgeving in overeenstemming is met het Verdrag’. Dat klopt niet: zo is de systematiek van de Wghb/cz en passend onderwijs niet in overeenstemming met de verplichtingen die art. 24 van het Verdrag meebrengen voor de Nederlandse staat (zie ook general comment no. 4). Deze zinnen moeten genuanceerd worden. Bovendien wordt opgemerkt dat de belangenbehartigers van mensen met een beperking een andere mening toegedaan waren (en zijn).

Uitgangspunt van de huidige regering is dat op basis van rapportages en monitoring op de uitvoering bezien wordt of aanpassingen in wet- en regelgeving noodzakelijk zijn.

- ⇒ Communicatie gebarentaal (par. 22): het faciliteren van ondersteuning met gebarentaal laat in het onderwijs te wensen over gelet op de eisen die art. 24 daaraan stelt. Zou de ICF (International Classification Function?) niet ook moeten worden genoemd? Is de handicap uitgangspunt of is inclusiviteit uitgangspunt? Niet vanuit de beperking redeneren. Hoe verhoudt het Verdrag zich ten opzichte van de decentralisatie? Systeemverantwoordelijkheid rijksoverheid benoemen en de consequenties voor gemeenten voor als ze wegduiken.
- ⇒ Par. 23: “voor zover redelijk, maatregelen zullen worden genomen”. Welke maatregelen? (deze vraag om helderheid komt vaker terug) en wat is ‘voor zover redelijk’? Geef aan wat en waarom je wel/niet doet, bijv. vanwege de middelen die ter beschikking worden gesteld.

Artikel 2. Begripsomschrijvingen in het Verdrag

Niet besproken.

Artikel 3. Algemene beginselen

Niet besproken.

Artikel 4. Algemene verplichtingen

Niet besproken.

Artikel 5. Gelijkheid en non-discriminatie

Een deelnemer (ervaringsdeskundige) vertelt het verhaal dat een bedrijfsleider van een drogisterij hem vraagt om op een ander tijdstip te komen i.v.m. zijn grote rolstoel. Dus: Alle bedrijven moeten meedoen aan het implementeren van het Verdrag. Neem behalve de activiteiten van de overheid ook op hoe bedrijven gestimuleerd worden.

- ⇒ Een deelnemer werpt de vraag op of de aanwezigen überhaupt wel een reactie moeten geven op de rapportage terwijl ze zelf bezig zijn met een schaduwrapportage? De rapportage voldoet niet aan de richtlijnen van de statenrapportage. Er moet een nulmeting zijn. Er is geen onderbouwing hoe een en ander getoetst is.
- ⇒ Par. 47: de Wgbh/cz gaat niet in op inclusief onderwijs.
- ⇒ Par. 49: het klopt niet dat “iedereen die zich gediscrimineerd voelt” zijn zaak voor kan leggen aan het College voor de Rechten van de Mens. Dat kan alleen op basis van Nederlandse wetgeving (Wghb/cz en niet tegen de overheid). Dat is te beperkt. De Wgbh/cz is niet ontworpen voor het realiseren van inclusief onderwijs en daarmee inherent niet in overeenstemming met art. 24 en andere artikelen.

Artikel 6. Vrouwen met een handicap

Niet besproken.

Artikel 7. Kinderen met een handicap

- ⇒ De inhoud van de passage dekt de lading niet. Tekst in een bredere context plaatsen.

- ⇒ Sub 1,3,4: Kinderen worden gezien als rechtsdragers op gelijkwaardige basis. Gelijkwaardig ten opzichte van wie? Dit is niet duidelijk.
- ⇒ Sub 2 Hoe is de participatie van kinderen geregeld anders dan in de jeugdhulp? Betrek andere leefgebieden zoals jeugdruimten bij gemeenten, alledaags leven etc.
- ⇒ Aandacht voor mantelzorgers nodig (ondersteuning van ouders van kinderen met een beperking)
- ⇒ Specifiek aandacht voor kinderen met een beperking in AZC's. Die hebben bijvoorbeeld niet dezelfde toegang tot reguliere zorg. De woonunit waarin zij tijdelijk wonen is ook niet (altijd) toegankelijk.

Artikel 8. Bevordering van bewustwording

- ⇒ Bewustwording is meer dan campagne (=een middel) en omvat meer leefgebieden. Leg uit wat ermee wordt bedoeld. Hoe ga je aan bewustwording in bijvoorbeeld het onderwijs werken?
- ⇒ Hartenkreet: gebruik echte gehandicapten in campagnes en geen acteurs.
- ⇒ Bij dit artikel mag meer ambitie, context en voornemens worden getoond.
- ⇒ Hou je aan de feiten en leg uit.
- ⇒ Besteed aandacht (bewustwording) aan 'design for all' en koppel dat aan duurzaamheid.

Artikel 9. Toegankelijkheid

- ⇒ Toegankelijkheid is breder dan beschreven. Gaat niet alleen om fysieke toegankelijkheid, maar ook om sociale toegankelijkheid. De inzet is: het gaat niet om de beperking zelf maar de maatschappij die 'beperkend werkt'. Het gaat ook om je welkom voelen / bejegening / ontsluiten van informatie / loketten.
- ⇒ De toegankelijkheidswetgeving is onvoldoende. Richtlijnen ontbreken en normen zijn niet wettelijk verankerd waardoor je niet kan toetsen. Verder zijn eisen inzake toegankelijkheid/veiligheid en monumenten vaak tegenstrijdig. Er worden bijvoorbeeld bouweisen zonder inrichtingseisen gesteld. Ga uit van Design for all.
- ⇒ Beschrijf het proces tot het komen van richtlijnen:
  1. hoe ziet de overheid een bepaalde norm en wat verstaat zij daaronder ?
 Hoe wordt bereikt dat de norm wordt gebruikt en stel een termijn. Als aparte aandachtspunten voor toegankelijkheid zijn genoemd:
  - Tankstations
  - Veiligheid (tunnel/metro)
  - Zorg/ziekenhuis
- ⇒ Er wordt gesproken over toegankelijkheid van het publieke leven maar een hoog percentage raadsgebouwen in Nederland is fysiek niet toegankelijk.

Artikel 10. Recht op leven

Alle artikelen die moeilijk/ethisch zijn en die niet in het regeerakkoord staan, moeten wel onderwerp van gesprek zijn. Beschrijf in proces wat je gaat doen met heikele kwesties. Beantwoord de vraag: Wat is de Verdragsambitie en wat doet Nederland eraan om dat te bereiken? Graag ook aandacht voor het recht om niet te weten.

Artikel 11. Risicovolle situaties en humanitaire noodsituaties

Niet besproken.

Groep 2

Deelnemers: Steven Makkink (Mind – Platform), Suzanne van den Bercken (Coalitie voor Inclusie), Jolijn Santegoeds (Stichting Mind Rights), Anneke van der Vlist (Ieder(in), Yvonne Lammertink (Per saldo)

Begeleiding: VWS.

Vijf meest belangrijke artikelen: artikel 14, 15, 17, 19 en 20

Artikel 12. Gelijkheid voor de wet

- ⇒ De interpretatieve verklaring bij artikel 12 zou moeten worden ingetrokken.
- ⇒ Het is onjuist te stellen dat de Nederlandse regelgeving en ook het beleid van de centrale overheid en de lagere overheden volledig in overeenstemming zijn met art. 12, eerste lid van het Verdrag, i.v.m. mentorschap, curatele en bewindvoering.
- ⇒ Het recht op een minimumloon lijkt niet te gelden voor mensen met een handicap (loondispensatie).

Artikel 13. Toegang tot de rechter

- ⇒ Waarborgen die voor minderjarige slachtoffers tot 12 jaar oud standaard geregeld zijn/liken in zedenzaken (zoals een voorbereidend gesprek, kindvriendelijke verhoorstudio, gespecialiseerde zedenrechercheurs, geen verhoor door verdediging of ter zitting) regelen voor *alle* kinderen.

Artikel 14. Vrijheid en veiligheid van de persoon

- ⇒ De interpretatieve verklaring bij artikel 14 zou moeten worden ingetrokken: legitimeert namelijk dwang in de psychiatrie, dat vinden we in strijd met het Verdrag.
- ⇒ Tijdig hulp bieden voorkomt dwang.
- ⇒ De wetten Zorg en Dwang en Verplichte GGZ zijn geen goede voorbeelden. De Wet verplichte GGZ gaat in tegen een wereldwijde beweging (WHO) tegen gedwongen behandeling.
- ⇒ Dwang = ultimum remedium. In de rapportage mist dat in de afgelopen tien jaar het aantal dwangopnames bijna verdubbeld is.
- ⇒ De maatregelen voor brandveiligheid zijn onvoldoende, namelijk nog niet afgestemd op zelfstandig wonen (hier is wél aandacht voor binnen BZK).
- ⇒ Er wordt vaak niet tijdig hulp geboden waardoor de veiligheid van kinderen in het geding is. Het gaat hier zowel om de Jeugdwet als Passend onderwijs (veiligheid in de klas voor het kind en klasgenoten).
- ⇒ Bij veiligheid ligt de nadruk vaak op fysieke veiligheid, maar het gaat ook juist om sociale veiligheid (voel je je veilig in de opvang?).
- ⇒ Vrijheid betekent ook: vrijheid *tot* iets => mensen met een meervoudige beperking die in een woongroep verblijven komen amper buiten. Zij kunnen hun voorkeur niet aangeven.

- ⇒ Vrijheid betekent het hebben van keuzemogelijkheden, maar daar ontbreekt het juist aan.

Artikel 15. Vrijwaring van foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing

- ⇒ De interpretatieve verklaring bij artikel 15 is “onbestaanbaar”.
- ⇒ Als ingrijpen door/met medewerking van de Staat wordt toegestaan, voel je je nog machtelozer.
- ⇒ Door de bejegening in de samenleving of bij gemeenten (zgn. ‘keukentafelgesprekken’) voelen mensen met een beperking zich een ‘lastpak’ en door maatregelen als loondispensatie minderwaardig en een kostenpost. Zij ervaren dit als een vernederende bejegening.
- ⇒ Voorheen was er altijd sprake van het verlenen van een *gunst*, maar i.h.k.v. het Verdrag gaat het om een *recht*. Overheden moeten dat uitstralen.
- ⇒ Onnodige keuringen van mensen met een chronische ziekte of beperking moeten worden aangepakt.
- ⇒ Positief is dat er wel groei zit in de bewustwording in de samenleving.

Artikel 16. Vrijwaring van uitbuiting, geweld en misbruik

Niet besproken.

Artikel 17. Bescherming van de persoonlijke integriteit

- ⇒ Er worden steeds meer gegevens gevraagd. Geen toestemming geven is geen optie, want dan krijg je geen zorg. Maar het doel is vaak niet helder.
- ⇒ Een cliënt moet steeds weer bewijzen dat hij een beperking heeft: de ‘goeden’ worden daardoor slachtoffer van de ‘kwaden’.
- ⇒ De Wet langdurige zorg gaat uit van groepswonen waardoor je niet veel privacy hebt. Budgetten zijn niet toereikend voor een alternatief (zie ook artikel 19).
- ⇒ Dwangmedicatie en verplicht corrigeren van een beperking: er is geen keuze om niet behandeld/geholpen te worden.

Artikel 18. Vrijheid van verplaatsing en nationaliteit

Niet besproken.

Artikel 19. Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

- ⇒ Het persoonsgebonden budget is heel belangrijk om zelfstandig te kunnen wonen. Het is goed dat het pgb in alle zorgwetten is verankerd maar er is sprake van terughoudende verstrekking.
- ⇒ Mensen moeten kunnen kiezen tussen een pgb of zorg in natura.
- ⇒ Essentieel is de juiste zorg/voorzieningen op de juiste plek op het juiste moment.
- ⇒ Ambulante dwang en voorwaardelijke machtiging ≠ een inclusieve samenleving, omdat er voorwaarden worden gesteld om zelfstandig deel te mogen nemen aan de maatschappij.
- ⇒ Bij afhankelijkheid van voorzieningen (Wmo/Jeugdwet) is verhuizen moeilijk en levert grote problemen op.
- ⇒ Wél positief is dat inkomensafhankelijke heffing bij verhuizing niet geldt.
- ⇒ Gemeenten verschillen in verstrekkingen in het kader van de Wmo.

- ⇒ Er is sprake van vrijblijvendheid voor gemeenten die inclusief beleid niet oppakken. Een inclusieagenda is bijvoorbeeld geen verplichting; er zijn geen consequenties als een gemeente dat niet doet. De rjksoverheid is partij bij het Verdrag en moet dan ingrijpen.
- ⇒ Mensen met een beperking zitten erg vast aan wat er al is en kunnen dan niet voor iets anders kiezen (bijv. duurzaam/ecologisch wonen).
- ⇒ Het Bouwbesluit is heel minimaal (ondergrens). Bovendien bestaat er een uitzondering voor buitenruimtes voor wonen met zorg.
- ⇒ Het aantal geschikte en betaalbare woningen voor mensen met een beperking (voor ouderen en gezinnen) is te beperkt waardoor mensen onnodig lang op een onjuiste/ongewenste plek zitten.
- ⇒ Het beleid richt zich te veel op ouderen terwijl jongeren met een beperking geen huis kunnen vinden.
- ⇒ Door de Participatiewet wordt samenwonen financieel en relationeel belemmerd: je uitkering wordt gestopt; de partner wordt mantelzorger, dit heeft impact op je relatie.
- ⇒ Mensen met een beperking willen niet dat naasten die zorg verlenen er aan onderdoor gaan.
- ⇒ Een vrije keuze met wie je woont is niet reëel. Als je fikse zorg nodig hebt, val je onder regelgeving voor mensen die verder ook weinig kunnen. Als je zelfstandig wil gaan wonen maar ook permanent moet kunnen terugvallen op zorg, kom je financieel in de knel als je ook een studie wil voortzetten.
- ⇒ Kleinschalige wooninitiatieven staan onder druk.
- ⇒ Korte termijn oplossingen (ondersteuning voor beperkte tijd) geven heel veel onrust. Mensen raken ontregeld door onzekerheid over werk, woonplaats, etc.
- ⇒ Aanbieders kiezen er soms voor om groepen samen te voegen of locaties anders te bestemmen. Daardoor worden mensen gedwongen om te verhuizen. Dit is in strijd met dit Verdragsartikel.
- ⇒ In geval ouders een beperking hebben, is het belangrijk dat zowel zichzelf als ook hun kinderen goede ondersteuning krijgen. Maatwerk is nodig.
- ⇒ Breed denken, doen en werken is een voorwaarde om deel te kunnen nemen aan de maatschappij.
- ⇒ In de rapportage mag nog meer aandacht komen voor deelname aan de maatschappij: vakantie, vrije tijd, sociale contacten, sport, vrijwilligerswerk.

Artikel 20. Persoonlijke mobiliteit

- ⇒ Toegankelijk reizen is niet inclusief; het is een tussenoplossing.
- ⇒ Het ontbreekt aan inclusieve oversteekvoorzieningen.
- ⇒ Er zijn verschillende ‘loketten’ waar mensen met een beperking hun vervoer moeten regelen: zorgverzekering, gemeente, Valys, UWV. Dit maakt het ingewikkeld en het sluit niet op elkaar aan.
- ⇒ Mensen met een beperking kunnen geen concrete afspraken maken, omdat het doelgroepenvervoer niet (gedetailleerd) planbaar is. Men moet vaak lang op (terug)vervoer wachten.
- ⇒ Buschauffeurs mogen hun plek niet verlaten. In ieder geval vervoerder Arriva kent in dit verband instructies; een chauffeur die wel helpt, is dus in overtreding. Er wordt niet gezocht naar een betere manier om iemand te ondersteunen.
- ⇒ Er is een gebrek aan flexibiliteit, bijvoorbeeld prikkelarm openbaar vervoer. Een vervoersregeling voor vrijwilligerswerk of ZZP-ers is niet geregeld.
- ⇒ Er zijn geen goede maatwerkoplossingen als Valys niet voldoet (belastbaarheid van de gebruiker is geen factor).

- ⇒ Hulpmiddelen mogen niet mee of beperkt.
- ⇒ De vrijwilligers die werken in de buurtbusjes die het OV overnemen zijn niet altijd toegerust om mensen in een rolstoel mee te nemen. Het komt zelfs voor dat die geweigerd worden.
- ⇒ Er is te weinig aandacht voor de voetganger. Met name ‘shared spaces’ zijn heel gevaarlijk.
- ⇒ Persoonlijke mobiliteit begint met zelf de deur uit kunnen komen en zelf een afstand kunnen afleggen.
- ⇒ Gesloten deur bij gedwongen zorg beperkt de mobiliteit.
- ⇒ Het is positief dat er oog is voor bejegening in het OV.

Artikel 21. Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie

- ⇒ Niet verplicht digitaal. Niet iedereen kan digitaal dingen regelen!

Artikel 22. Eerbiediging van de privacy

- ⇒ De vergaande eisen op het gebied van privacy beletten het vereenvoudigen van het woud aan instanties en regels waarvoor iedere keer opnieuw het doopceel gelicht moet worden. Er moet aandacht worden besteed aan beide zijden van het dilemma: privacy en makkelijker gegevens uitwisselen/doorgeven. Dit geldt op verschillende gebieden en zeker bij het aanvragen, onderhouden en meenemen van hulpmiddelen. Hangt samen met hetgeen is opgemerkt bij artikel 17.

Groep 3

Deelnemers: Amber Bindels en Margriet van Kampenhout (Wij staan op!), Petra Stalman (Iederin), Conny Kooijman (LFB), Silke Kuipers (Per Saldo), Jenny Goldschmidt (tweede sessie) en Hendrik Jan Menninga (Coalitie voor Inclusie).

Begeleiding: VWS.

Meest belangrijke artikelen: 24, 25, 27 en 29

Artikel 23. Eerbiediging van de woning en het gezinsleven

- ⇒ Een persoon met een handicap ervaart echt extra belemmeringen om een normaal leven te leiden, bijvoorbeeld telkens opnieuw een aanvraag moeten doen voor voorzieningen (bijv. hulpmiddelen als je gaat verhuizen).
- ⇒ We ervaren veel last van de ‘kostendelersnorm’.
- ⇒ De partner wordt door de regelgeving beschouwd als een “voorliggende voorziening”, d.w.z. dat die verondersteld wordt bepaalde zorg of ondersteuning te leveren (die eerst uit anderen hoofde vergoed werd).
- ⇒ Een algemeen uitgangspunt wordt gemist in de rapportage over wat dit recht nu betekent en wat het ambitieniveau is (deze opmerking geldt eigenlijk voor het hele concept rapport dat voorligt).

Artikel 24. Onderwijs

- ⇒ Onderwijs moet toegankelijk zijn (niet alleen de school). Dit betekent dat er ook gekeken kan worden naar andere mogelijkheden als het voor een kind met een beperking niet altijd mogelijk is om op school onderwijs te volgen □ onderwijs op

afstand. Ook zou er meer gebruik gemaakt kunnen worden van onderwijs/-zorg-arrangementen.

Samen met Ieder(in) een aanvullende brief gestuurd.

- ⇒ Twee onderwijssystemen naast elkaar (regulier en speciaal) houdt segregatie in stand. Dit is niet verenigbaar met de Verdragsverplichting inzake het recht op inclusief onderwijs.
- ⇒ Wat betreft zorg en onderwijs is er nog veel te verbeteren. Hierover komt geen gesprek op gang met OCW.
- ⇒ Toets nieuw beleid aan Verdragsverplichtingen. Maak een programma voor de lange termijn met een implementatieplan. In General comment no.4 is verwoord wat er moet gebeuren om artikel 24 te verwezenlijken. Het uitwerken van een strategie met duidelijke doelstellingen en timing voor de verwezenlijking van het recht op inclusief onderwijs is een onmiddellijke verplichting (zie General Comment no. 4 en jaarrapportage 2017 van het College voor de Rechten van de Mens). Herzien van huidig implementatieplan aan de hand van artikel 24 en General Comment no. 4 is geboden.
- ⇒ Wat kan VWS betekenen als coördinerend departement voor deze ngo's om aan tafel te komen bij OCW?

Artikel 25. Gezondheid

- ⇒ Het gezondheidszorgsysteem en 'je zorg regelen' is erg ingewikkeld. Voor mensen met een verstandelijke bespreking is het niet te doen om te begrijpen waar je voor welke zorg moet zijn.
- ⇒ Iedereen met een beperking moet gelijk behandeld worden op basis van medische gegevens maar dat gebeurt in de praktijk niet, zie ook bij artikel 19. Het is belangrijk dat mensen kunnen kiezen tussen een pgb en zorg in natura. Er zou onderscheid gemaakt moeten worden tussen kortdurende zorg (bijv. je hebt een been gebroken) en langdurige (levenslange) behoefte daaraan.
- ⇒ Het is belangrijk dat een cliëntondersteuner onafhankelijk en deskundig is. Deze kan hulpvragers informeren over verschillende mogelijkheden zodat iemand de juiste keuze kan maken die past bij zijn/haar situatie.
- ⇒ Er bestaat niet altijd de mogelijkheid te kiezen voor een pgb en dat zou wel zo moeten zijn. Er zijn zelfs gemeenten die een ontmoedigingsbeleid voeren.
- ⇒ Toegang tot de zorg vraagt digitale vaardigheid. Die heeft niet iedereen.
- ⇒ Vooral mensen met meervoudige beperkingen ervaren problemen bij het verkrijgen van goede zorg.
- ⇒ Tussen gemeenten bestaan grote verschillen. Het hangt soms af van de persoon die je spreekt of je goede ondersteuning krijgt.
- ⇒ Gevraagd wordt naar de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid na de decentralisatie: is die er nog en hoe vult de rijksoverheid die in?

Artikel 26. Habilitatie en revalidatie

- ⇒ Na een operatie terug naar huis wanneer zorg en ondersteuning nodig is, is moeilijk, kostbaar en ingewikkeld.
- ⇒ Niet overal is onafhankelijke cliëntondersteuning beschikbaar.
- ⇒ Het systeem van fysiotherapie is ingewikkeld en kostbaar.

Artikel 27. Werk en werkgelegenheid

- ⇒ Met stip op 1: de kwestie van de loondispensatie. Gaan we niet inhoudelijk op in, maar moet wel genoemd.
- ⇒ Regelgeving (uitvoering UWV) vinden we onvoldoende flexibel: stage wordt als werk beschouwd; dat heeft gevolgen voor je uitkering en mogelijkheid een baan te vinden.
- ⇒ Wat betreft de rapportage die voorligt: als je zegt dat je niet alle richtlijnen volgt, dan moet je wel inzicht bieden in afwegingen die je maakt. Niet zeggen dat iets niet in het systeem past, maar ga ervoor om dingen aan te passen – zonder dat je een belofte hoeft te doen over het eindresultaat.
- ⇒ Een integraal pgb is belangrijk maar het systeem werkt niet altijd mee. Bijvoorbeeld bij het UWV moet elke euro die wordt uitgegeven, verantwoord worden. Dat staat in de weg aan een integraal pgb en moeten gemeenten voorfinancieren. Dit is voor gemeenten geen wenselijke situatie waardoor zij het niet integraal oppakken en uiteindelijk de budgethouder de dupe wordt.
- ⇒ Eigen regie is bij alle artikelen van groot belang.
- ⇒ Er moet eerlijke beloning zijn voor het werk.
- ⇒ Bedrijven moeten ervoor zorgen dat mensen met plezier naar hun werk gaan.

Artikel 28. Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming

- ⇒ Het is vaak moeilijk om een fatsoenlijk inkomen te verwerven.
- ⇒ Een gehandicapte persoon heeft vaak te maken met een stapeling van kosten.

Artikel 29. Participatie in het politieke en openbare leven

- ⇒ Goed dat er nu zo veel stemlokalen toegankelijk zijn maar niet goed dat mensen met een verstandelijke beperking niet ondersteund (mogen) worden omdat de wet (Kieswet) dat verbiedt. *‘Verschuif het risico van fraude ook eens naar het risico dat iemand niet mee kan doen en dat het land die stem dus mist. Bij beide keuzes gaat het soms ook mis, dus waarom zo star vasthouden aan wat nu vanuit Kieswet niet kan. Toon ambitie en zoek naar oplossingen waar de mens centraal staat en stop met iedere hobbel op dat pad als excuus te gebruiken om het dan maar zo te laten’.*
- ⇒ Communicatie door politieke partijen moet beter.

Artikel 30. Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport

- ⇒ De fysieke toegankelijkheid van toiletten in de horeca is heel slecht.
- ⇒ Niet alle theaters en bioscopen zijn toegankelijk met een rolstoel.
- ⇒ Het Bouwbesluit moet ook gelden voor gebouwen die bestemd zijn voor recreatie en vrije tijd.
- ⇒ *‘Bij alles wat we nu doen en ontwikkelen denken we aan duurzaamheid, daar moet aan toegevoegd worden: toegankelijkheid’. Maak bijvoorbeeld alle poortjes op een station breed (zodat een rolstoel erdoor kan) en niet slechts een enkele; daardoor kan opstopping ontstaan: iemand in een rolstoel heeft geen keuze en de valide persoon let niet op welk poortje hij kiest).*

Artikel 31. Statistieken en het verzamelen van gegevens

- ⇒ In de statistieken moet extra aandacht worden besteed aan mensen met een beperking (dat was vroeger wel zo in rapporten van het CBS).

- ⇒ De concept rapportage bevat geen cijfers over mensen met een beperking.
- ⇒ Hoe worden mensen bij het verzamelen van data en opzetten van onderzoeken betrokken?
- ⇒ Kan er ook worden gespecificeerd naar geslacht?

Artikel 32. Internationale samenwerking

- ⇒ De rapportage gaat alleen over ontwikkelingssamenwerking. Het is ook belangrijk om mensenrechtenbeleid en handelsbeleid te betrekken.
- ⇒ Bij subsidieverlening bestaan geen criteria voor bijvoorbeeld toegankelijkheid. Dat is jammer want programma's zouden aandacht moeten besteden aan personen met een beperking.
- ⇒ Ook in ander BuiZa beleid (naast subsidieverlening) geen waarborgen dat personen met een beperking betrokken worden.
- ⇒ Algemene aandacht voor 'inclusie' betekent niet automatisch dat mensen met een beperking gelijke toegang hebben tot programma's; daar zijn specifieke maatregelen en criteria voor nodig en indicatoren voor monitoring.
- ⇒ Maak het verschil helder tussen programma's die inclusief zijn voor o.a. mensen met een beperking en programma's die specifiek gericht zijn op deze doelgroep.
- ⇒ Maak ook inzichtelijk welk percentage van het budget gaat naar deze programma's.
- ⇒ Correctie op het rapport: ADCAP is al beschikbaar in definitieve vorm, IASC guidelines komen eind 2018/2019 beschikbaar. BZ heeft toegezegd noodhulppartners aan deze nieuwe VN-richtlijnen te zullen gaan houden.

Artikel 33. Nationale implementatie en toezicht

- ⇒ Visie en ambitie ontbreekt.
- ⇒ De richtlijnen dragen op om te 'bevorderen, te beschermen en te bewaken'. Die structuur gaat veel verder dan wat nu voor ligt.
- ⇒ Hoe zorg je ervoor dat verantwoordelijkheid wordt geborgd, ook als je hebt gedecentraliseerd?
- ⇒ Het dossier van de loondispensatie laat zien dat het Verdrag helemaal niet op het netvlies staat van politici.
- ⇒ Participatie impliceert 'écht' betrekken van partijen bij alle beleidsterreinen.
- ⇒ Het College is aangewezen als toezichthouder; het is weliswaar onafhankelijk maar weerspiegelt niet de 'achterban'. Is het College wel toegerust voor deze taak? Eigenlijk moet je dat evalueren. De rol van VWS is hierbij cruciaal.

Aanvullende opmerkingen tijdens de plenaire sessie:

- ⇒ Bepaalde dingen in de wet zijn geregeld, maar we moeten nog heel veel doen in de praktijk.
- ⇒ Alles is afgedekt door interpretatieve verklaringen.
- ⇒ In het Verdrag wordt geen definitie van 'beperking' gegeven. In de rapportage staat dat er geen eenduidige definitie van 'beperking' bestaat => als er geen specifieke definitie wordt gegeven, ga dan ook niet nader specificeren, maar hanteer gewoon het begrip 'beperking'.
- ⇒ Belangrijk om in de rapportage zelf aan te geven hoe de inbreng van de Ngo's er uit heeft gezien: nl. het ophalen van meer 'globale' feedback i.p.v. input op details.
- ⇒ In de Inleiding van de rapportage staat dat VWS "waar mogelijk" de richtlijnen

(Harmonized Guidelines + Reporting Guidelines) in acht heeft genomen => dit dient verantwoord te worden.

- ⇒ In de rapportage staat weinig 'meetbaars' qua cijfers of statistieken: over welke groepen mensen gaat het nu precies?
- ⇒ In de rapportage wordt gemeld hoe het nu met wet- en regelgeving is => er moet ook worden aangegeven wat er nog moet/gaat veranderen; er moet een ambitie in doorklinken: 'dit is waar we nu zijn en dit is waar we naartoe willen'.
- ⇒ Hoe verhoudt de gedecentraliseerde overheid zich tot de verplichtingen? =>Wie zorgt ervoor dat de gemeente doet wat hij moet doen?
- ⇒ Het is belangrijk om aandacht te besteden aan het recht op seksualiteit en seksuele voorlichting. Ook voor mensen met een beperking hoort seksualiteit bij een goed leven.
- ⇒ Wat voor mensen met een handicap goed werkt, kan ook voor anderen goed werken => 'design for all'.
- ⇒ Wonen: het is niet alleen belangrijk dat woningen toegankelijk zijn, maar ook dat zij dichtbij voorzieningen liggen zodat je niet afhankelijk bent van vervoer.
- ⇒ Onderwijs: belangrijk dat in de rapportage wordt ingegaan op hoe ons onderwijssysteem zich verhoudt tot de eis van 'inclusief onderwijs'.
- ⇒ Toegankelijkheid informatie: hierbij moet rekening worden gehouden met de diversiteit in beperkingen (licht verstandelijke beperking, auditief, etc.)
- ⇒ In rampenplannen wordt geen rekening gehouden met mensen met een beperking.